

Kärnämnen – essensen i förskolans läroplan

• • •
Förskola på vetenskaplig grund
SKL, 21 maj 2013

Barbro Bruce och Bim Riddersporre

barbro.bruce@mah.se och bim.riddersporre@mah.se

Malmö högskola

2013-05-19 •

2013-05-19 •

Vår bakgrund

- **Barbro**
- Logoped för små barn och barn med läs- och skrivsvårigheter samt neuropsykiatriska problem, främst ADHD
- Forskning gällande sambandet mellan språkutveckling och kommunikation/samtal
- Utbildar speciallärare och specialpedagoger
- **Bim**
- Cheflogoped och chefsuppdrag inom akademien
- Barnpsykolog med 25 år inom spädbarnspsykiatri BUP
- Forskning om tidigt föräldraskap, spädbarn samt och ledarskap
- Utbildar bl.a. förskollärare och chefer

2013-05-19 •

Föreläsningens upplägg

Kärnämnestankens bakgrund

Kärnämnen – en genomgång

Forskningsexempel

2013-05-19 •

Bokens bakgrund

- Sedan förskolan fick en läroplan har kunskapsuppdraget fått mycket uppmärksamhet(edu)
- Med risk att mjukare värden som omsorg och fostran kommit i bakgrunden(care)
- vi vill med våra kärnämnen bidra till helhet och jämvikt

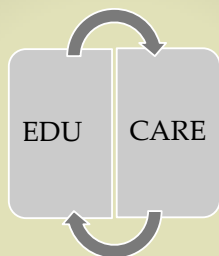
2013-05-19 •

Bokens upplägg

- Första delen genomgång av forskningsläget inom relevanta områden: barndomspsykologi, pedagogik, barnspråksforskning, neuropsykologi
- Mittpartiet tar avstamp i verksamheten, kan läsas fristående
- Egna forskningsexempel
  - Barnspråksforskning (Barbro)
  - Att leda och utveckla förskolan (Bim)

2013-05-19 •

... varandras förutsättning, i en odelbar helhet

2013-05-19 •

Om det viktigaste inte benämns är det svårfångat

- Kärnämneskompetenserna börjar utvecklas tidigt och lägger grunden för allt fortsatt lärande
- Men de är så "självklara" att de inte benämns i annat fall än om de brister
- ...då anses de allvarliga och kan gestaltas som "bokstavsdiagnoser" (ADHD, autismspektrumtillstånd etc.)

2013-05-19 •

Förskolan som möjlighetsarena

- Arbeta framåtriktat, proaktivt
- Ta vara på leken med alla sinnen
- Inte endast i pedagogiskt planerade situationer, utan i vardagens alla möten och aktiviteter, även informella och rutinartade – blir många!

2013-05-19 •

Varför kärnämnen?

- Kärnan innehåller allt
- Den utvecklas till grodd, planta, växt
- Men är beroende av god jordmån, att vattnas
- Nycklar till livslångt lärande

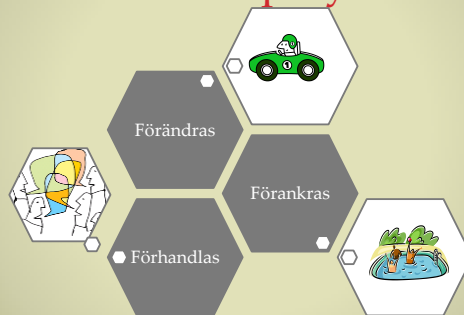
2013-05-19 •

Barnsyn

2013-05-19 •

Kunskapssyn

2013-05-19 •

Kunskap måste ifrågasättas, omvärderas och uppdateras!

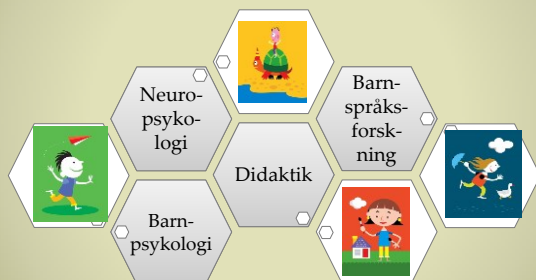
2013-05-19 •

Ett yrkesspråk

- håller samman professionen
- gör det möjligt att berätta vad man gör
- underlättar gemensam utveckling
- hjälp för tanken
- ökar trovärdigheten

2013-05-19 •

Samsyn och samverkan

2013-05-19 •

Koherens

att förstå
sammanhang
och orientera
sig

2013-05-19 •

*För att uppleva världen som
begriplig och
sammanhängande behöver
man lära sig att sovra bland
alla intryck*

2013-05-19 •

Koncentration

att styra och
hålla kvar
uppmärksamhet

2013-05-19 •

*När man lär sig att styra
och hålla kvar sin
uppmärksamhet kan man
rikta den mot sådant som är
intressant*

2013-05-19 •

Minne

att komma
ihåg och
uppleva
förväntan

2013-05-19 •

*Man minns det man varit
med om - både det som är
ovanligt och det som händer ofta*

2013-05-19 •

Intersubjektivitet

att läsa av
andra och
vara
tillsammans

2013-05-19 •

*För att uppmärksamma och
förstå andra - behöver man
känna igen sina egna känslor
och behov*

2013-05-19 •

Självbild

att veta vem
man är och
vad man kan

2013-05-19 •

*Att lära känna sig själv
tar hela livet - speglingen
från andra ger viktiga
bidrag*

2013-05-19 •

Kommunikation

att förstå och
göra sig
förstådd

2013-05-19 •

*Om människor kan
förstå varandra blir de
mindre ensamma*

2013-05-19 •

Exekutiva funktioner

att planera,
organisera och
utföra
handlingar

2013-05-19 •

*För att förverkliga en
rolig idé behövs en god
planering*

2013-05-19 •

Mentalisering

att föreställa
sig andras
perspektiv och
känslor

2013-05-19 •

*Förmågan att resonera
med sig själv och känna
utan att genast göra - en
bot mot mycket elände*

2013-05-19 •

Abstraktion

att
symbolisera
och bilda
begrepp

2013-05-19 •

*Vad ska det här föreställa
- att översätta verkligheten
tillsammans ger
samhörighet*

2013-05-19 •

Generativt lärande

att lära sig lära
och lösa
problem

2013-05-19 •

*Det man inte vet kan man
ta reda på - det man inte
kan går att lära sig*

2013-05-19 •

Barn utvecklar sitt språk

2013-05-19 •

Tidig språkscreening

- Språkförståelse
  - Förstå uppmaningar, lyssna på sagor
- Låtsaslek
  - Föreställa sig, fantisera "som om", låtsas

Bruce, B., Kornfält, R., Radeborg, K., Hansson, K. and Nettelblatt, U. (2003). Identifying children at risk for language impairment: screening of communication at 18 months. *Acta Paediatrica* 92: 1090-1095.

Bruce, B. (2007). *Problems of language and communication – identification and intervention*. Doktorsavhandling, Institutionen för kliniska vetenskaper, Lunds universitet.

Bruce, B. & Hansson, K. (2008). Early communication skills; important in screening for language impairment and neuropsychiatric disorders. *Current Paediatric Issues*, 4, 53-57.

Bruce, B. (2009). Språkutveckling på olika villkor. I: A. Sandberg (red.), *Med sikte på förskolan. Barn i behov av stöd* (s. 55-74). Lund: Studentlitteratur.

2013-05-19

Språkproblem och ADHD

- Kommunikation
  - Lyssna, svara och anknyta till vad andra säger
- Läsa och skriva
  - förstå, tolka och formulera sig så andra förstår

Bruce, B., Thernlund, G. and Nettelblatt, U. ADHD and Language impairment. A study of the questionnaire Five-to-Fifteen. (2006). *European Journal of Child and Adolescent Psychiatry*, 15: 52-60.

Bruce, B. (2010). Bokstavsbarren och bokstäverna. I: L. Bjar & C. Liberg (red.). *Barn utvecklar sitt språk*. (sid. 255-278). Lund: Studentlitteratur.

Bruce, B. Språkliga svårigheter hos skolbarn (2006). I: L. Bjar (red.): *Det hänger på språket. Utveckling och lärande i grundskolan* (s. 349-371). Lund: Studentlitteratur.

Bruce, B. & Thernlund, G. (2007). Språkliga svårigheter i tal och skrift vid neuropsykiatriska funktionshinder. I: L. Hartelius, U. Nettelblatt & B. Hammarberg (red.) *Logopedi*. (sid. 165-173). Lund: Studentlitteratur.

Bruce, B. (in press). Att möta skolans ökade krav med sviktande verktyg. I: S. Fischbein. *Ungdomar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.

2013-05-19

Dialogsamspel mellan barn

- Språkjämlika
  - "Språkbarren" tar fler samtalsinitiativ
- Jämngamla
  - Längre och mer utvecklade dialoger

Bruce, B., Nettelblatt, U. & Hansson, K. (2012). The relationship between language skills and interactional skills in children with language impairment. *Journal of Interactional Research in Communication Disorders*, 3, 195-219.

Bruce, B., Hansson, K. & Nettelblatt, U. (2010). Assertiveness, responsiveness, and reciprocity in verbal interaction. Dialogues between children with SLI and peers with typical language development. *First Language*, 30, 493-507.

Bruce, B. (2010). Lek och språk. I: B. Riddersporre & S. Persson. *Utbildningsvetenskap i förskolan* (s. 101-120). Stockholm: Natur & Kultur.

Bruce, B. (2013). Språkutveckling genom dialogsamspel. I: I. Pramling & I. Tallberg Broman. *Barndom, lärande och ämnesdidaktik*. (s. 69-90). Lund: Studentlitteratur.

2013-05-19

Att stödja och stimulera genom sitt sätt att samtala

- Fritt samtal
  - Lyssnar och anknyter mer till barnet
  - Ger mer återkoppling/uppbackning
- Språkträning
  - Har högre grammatisk komplexitet
  - Omformulerar mer det barnet säger

Bruce, B., Hansson, K. & Nettelblatt, U. (2007). Interactional style, elicitation strategies and language production in professional language intervention. *Child Language Teaching and Therapy*, 23, 253-266.

2013-05-19

Dokumentation

Inte bara avbildning av verkligheten, snarare en tolkning

- som är medveten och kunskapsbaserad
- som uttrycks med ett bra yrkesspråk
- vars syfte kommuniceras inom förskolan och till föräldrar
- som rymmer barns delaktighet och föräldrars inflytande

2013-05-19

Tidigt föräldraskap och barns anknytning

- Föräldrars mentala bilder av barnet och sig själva som föräldrar har stark påverkan
- Dessa bilder påverkas både av inte och yttre processer
- Föräldraskap har ofta inslag av ambivalens
- Kärleken till barnet värnas in i det längsta

Riddersporre, B. (2003). *Att möta det oväntade*. Doktorsavhandling. Psykologiska institutionen, Lunds universitet.

Riddersporre, B. (2009). *Infants tell the stories of their lives*. (CiCe, Abstract Book)

2013-05-19

Föräldrar och professionella

- Ömsesidig påverkan
- Att lyssna är det allra viktigaste
- Hellre frågor än svar – intresse för barnet/föräldrarna
- Mötet avgörande - respekt ger bas för tillit
- Att ta hand om andras barn – ställer stora krav på trygghet
- Kommunikation är bron mellan barnets två världar
- När de vuxna samarbetar bra kan barnet må bra

Riddersporre, B. (2006). *Föräldrar och professionella – experter som möts*, kap i boken *Utbildningsledarskap*.

Riddersporre, B. (2013). *Föräldrar, barn och professionellt stöd* (kap i boken *Hälsobefrämjande arbete med barn*)

2013-05-19 •

Ledarskap och medarbetarskap i förskolan

- Tradition av distribuerat ledarskap i förskolan
- Ledare och medarbetare förhandlar om mening och mål
- Ambivalens i relationen till föräldrar
- Hög ambitionsnivå men ibland brist på gemensam reflektion
- Verksamhetens mål kan ibland skymma barns behov
- Organisering av verksamheten har betydelse för den professionella identiteten

Riddersporre, B. (2010). *Normativ styrning i förskolan* (Nordisk Barnehageforskning).

Riddersporre, B. (2010). *Ledarskap i förskolan* (kap i boken *Utbildningsvetenskap för förskolan*).

2013-05-19 •

Yrkespråk och professionell utveckling

- Lärares/förskollärares yrkespråk anses svagt
- Vardagsspråk dominerar över det professionella
- Försvårar en gemensam (kunskaps)utveckling
- Yrkespråk, vetenskaplig bas och autonomi hänger ihop
- Ett professionellt språk behöver INTE stänga ute, tvärtom!

Riddersporre, B. (2012). *Ledarskap och ett förändrat arbetssätt i förskolan* Rapporten om utbildning, 1/2012.

Riddersporre, B. (2011). *Vem ska ha makten att beskriva läraryrket?* Pedagogiska magasinet.

Riddersporre, B. & Sjövik, K. (2011). *Nya krav – nya ledare?* Rapporten om utbildning 1/2011.

2013-05-19 •